

Autodijegetska naracija u "Dnevniku" Dragoje Jarnević

Đuran, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:532697>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

Ivana Đuran

Autodijegetska naracija u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević
(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

Ivana Đuran

Matični broj:

0009082564

Autodijegetska naracija u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević

(ZAVRŠNI RAD)

Preddiplomski sveučilišni studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentorica: prof. dr. sc. Estela Banov

Rijeka, srpanj 2024.

PREDGOVOR

Zahvaljujem mentorici prof. dr. sc. Esteli Banov za sve pružene smjernice, posvećeno vrijeme, strpljenje, ljubaznost pri pisanju i izradi ovog završnog rada.

Zahvaljujem profesoricu Jasminki Vugrinec na pomoći tijekom pisanja rada.

Velika hvala dečku Svenu, koji je bio uz mene u svakom trenutku i vjerovao u mene.

Velika hvala mojoj prekrasnoj obitelji, mami Đurđici, braći Luki i Marku te sestri Barbari na podršci. Hvala tati koji me s ponosom gleda s neba.

„Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao“ (2 Tim 4,7)

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova *Autodijegetska naracija u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević* izradila samostalno pod mentorstvom prof. dr. sc. Estele Banov.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju završnoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u završnom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica:

Ivana Đuran

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ŽIVOTOPIS DRAGOJLE JARNEVIĆ	3
3. „DNEVNIK“ DRAGOJLE JARNEVIĆ	5
3.1. „Knjiga obilja i očaja“	6
3.2. Povijesni i društveni kontekst.....	7
4. AUTODIJEGETSKA NARACIJA U „DNEVNIKU“.....	10
4.1. Intimnost i autentičnost	12
4.2. Subjektivnost	14
4.3. Razvoj likova.....	16
4.4. Refleksivnost	17
5. ZAKLJUČAK	19
6. LITERATURA.....	21
Građa	21
Sekundarna literatura.....	21
SAŽETAK.....	23
Ključne riječi	23
AUTODIEGETIC NARRATION IN "DIARY" BY DRAGOJLA JARNEVIĆ.....	24
Abstract	24
Keywords	24

1. UVOD

U kolu hrvatskih preporoditelja u književnom radu pojavila se i jedna žena, Dragojla Jarnević, hrvatska spisateljica. Posvetila je većinu svog života djelu „Dnevnik“ u kojem je naglašen utjecaj feminizma te se smatra prvim takvim dnevnikom u hrvatskoj književnosti. Tom je činjenicom jedna od prvih predstavnica hrvatskog feminizma. „Dnevnik“ je njezino najvažnije životno djelo u kojem progovara o prilikama i neprilikama u 19. st., iznosi svoje iskrene osjećaje i razmišljanja te vlastitu intimu svjesna da narod to neće prihvatiti jer u ondašnjem konzervativnom svjetonazoru smatralo se da se žena trebala udati i rađati djecu. Dragojla Jarnević u predgovoru se obraća onovremenim piscima.

„A takodjer želim uputiti mnoge pisce, koji bi si hotjeli moj životopis umisliti – kojim pravcem da idu, ako će se hotjeti držati istine. Jerbo nedvojim nimalo, da se neće naći poslje moje smrti piscem, koji će htjeti moj život pretresivati. Nekažem ovo s toga, kao da se držim za važnu osobu; ne, ali na prosto s toga, što dandanas običaju i životopise zlotvorah i ubojicah javnosti predavati – a o meni bi se moglo napomenuti, kako sam se usudila malimi silami pred narod izići, pa da s toga neprećeraju ili prezirno ob mojem nastojanju nereknu, neka im bude od vlastite moje ruke napisano koji bijaše najvažniji povod, da se usudih izvrći se kritiki ne samo Hrvatah već i ostalih učenih narodah.“¹

U drugoj polovici 19. stoljeća započinje razdoblje romantizma u Hrvatskoj, usporedno s javljanjem svijesti o narodnom buđenju i oblikovanju modernih nacija. Razdoblje romantizma u Hrvatskoj poklapa se s vremenom Hrvatskoga narodnog preporoda. Glavne zadaće hrvatskih preporoditelja bile su kulturno uzdizanje uglavnom nepismenoga stanovništva, uvođenje književnosti na narodnom jeziku i potiskivanje tuđinskoga duha – sve u cilju uspostave nacionalnoga jedinstva.²

„Dnevnikom“ Dragojle Jarnević hrvatska književnost dobiva književno djelo usredotočeno na vlastito, dakako, subjektivno proživljavanje i sagledavanje osobne sudbine.³ Opisivanjem svakodnevnog života Dragojla Jarnević u potrazi je za vlastitim identitetom, suočena sa sredinom u kojoj živi i bori se s egzistencijalnom usamljenošću. Javlja se pitanje

¹ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 7.

² Jelčić, Dubravko. *Hrvatski književni romantizam*, Školska knjiga, Zagreb, 2002., str. 14, 15.

³ Zečević, Divna: *Dragojla Jarnević*. Zagreb : Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta : Liber, 1985., str. 23.

položaja pojedinca u društvu, ali samim time i položaja žena u društvu i svojim djelom „Dnevnik“ to pitanje postavlja – žena.

„Dnevnik“ je iz razdoblja romantizma u kojem je naglasak stavljen na odnos pojedinca prema višestrukim ciljevima, kao što su nacionalni identitet, domovina, hrvatski jezik i hrvatski narodni običaji. Tako je i Dragojla Jarnević pisala svoje dnevničke zapise.

Počela je pisati u doba Hrvatskog narodnog preporoda, kada je baviti se književnošću značilo obavljati jedan od najkorisnijih domoljubnih poslova. Bila je zastupnica borbenog feminizma, oslanjajući se na intelekt i odbijajući prihvatiti ulogu „slabijeg spola“. Interpretacija „Dnevnika“ približit će nam jednu od najhrabrijih žena toga perioda.

„Mnogo sam slušala mnijenja o ravnopravnosti žena s muževi, ali su to u mnoge gospoje tako zamršeni pojmovi ob toj ravnopravnosti, da se mnoge i nad muževe dižu, ali ne znanjem i umjećem, već nekom tvrdoglavošću, nemoreti biti s mužem ni u slozi.“⁴

„Uporno nastojanje da se izrazi u materinskom jeziku urodilo je „Dnevnikom“, njezinim glavnim djelom u kojem je dobila – bitku za jezik.“⁵

⁴ Dragojla Jarnević: *Izabrana djela*, Matica hrvatska, Zagreb 2003., str. 9.

⁵ Zečević, Divna: *Dragojla Jarnević*. Zagreb : Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta : Liber, 1985., str. 83.

2. ŽIVOTOPIS DRAGOJLE JARNEVIĆ

Dragojla Jarnević rođena je 4. siječnja 1812. godine u Karlovcu i preminula u istom gradu 1875. Nakon što je završila školovanje u svom rodnom gradu, radila je kao učiteljica u plemićkim krugovima u Grazu, Trstu i Veneciji.⁶ Po povratku u Karlovac 1840. godine, pridružila se ilirskom pokretu i uskoro postala jedna od njegovih najistaknutijih pristalica. Nakon povratka u domovinu, okrenula se pisanju na hrvatskom jeziku, iako je, što je u to vrijeme bilo uobičajeno za utjecajne slojeve društva, bila obrazovana na njemačkom jeziku i literaturi. Posljednji zapisi u njezinu dnevniku datiraju iz 1874. godine, što upućuje na to da je dnevnik vodila do svoje smrti.

Romanom „Dva pira“ pripada među začetnike hrvatskog romana. Bavila se i pedagoškim radom, pisala je članke o odgoju mladih, a u rukopisu je ostavila tekst „Moje učiteljevanje“.⁷

Dragojla Jarnević bila je žena ispred svoga vremena. „Dnevnik“ je otkriva i prikazuje kao braniteljicu ženskih prava. Nakon neuspješnog otvaranja djevojačke škole u Karlovcu, poučavala je djevojke u svojem domu. Žene u to vrijeme nisu imale previše izbora, no ona svojevrijedno odabire drugačiji način. Bila je neudana žena koja je živjela od rada vlastitih ruku, uviđala je materijalnu potlačenost žene i ulazila u područje koje je bilo isključivo za muškarce, pisanje.

Bila je privlačna, obrazovana i samostalna žena te je imala mnogo udvarača od kojih ostaje jedan jedini, Ivan Trnski. Bila je pobožna žena i bojala se da ne sagriješi, što prikazuje njezinu duhovnu stranu, dok je svjetovna Dragojla samosvjesna i ponosna sama na sebe.

Kristian Novak navodi kako je odabir života neudane žene bio „neuobičajeni obrazac ponašanja u 19. stoljeću“, ali se on kod Dragojle Jarnević pojavljuje dodatno i kao „tema njezinih narativa“ i kao „dio njezine konstrukcije identiteta“ – pri čemu Jarnevićeva „rabi više eksplikativnih modela za bračno stanje, a istodobno rabi svoje bračno stanje u više različitih argumentativnih obrazaca.“⁸ Obraća pažnju kako je vrjednija od mnogih muškaraca za koje se trebala udati samo da bi postala pravom ženom, sposobna je osigurati si život neovisno o

⁶ Rajković, Ana. „Dragojla Jarnević – rušenje mita o maskulinom 19. stoljeću“ <https://voxfeminae.net/strasne-zene/dragojla-jarnevic-rusenje-mita-o-maskulinom-19-stoljecu/>. Pristupano: 8. 5. 2024.

⁷ Jarnević, Dragojla. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020.

<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28774>>. Pristupano 22. 4. 2024.

⁸ Novak, Kristian: *Višejezičnost i kolektivni identiteti Iliraca : jezične biografije Dragojle Jarnević, Ljudevita Gaja i Ivana Kukuljevića Sakcinskoga*. Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta ; Zagreb : Srednja Europa, 2012., str. 287.

muškarcu. Gotovo je nemoguće naći takav ideal kakav je ona stvorila o mužu uz kojega bi mogla biti kreativna. Kristian Novak zaključuje kako njezin život nije usamljenički jer imala je osobe u svome životu – kada se afirmira kao spisateljica, Dragojla Jarnević „postavlja odnos isključivosti između života spisateljice i života majke i supruge“⁹ tumačeći svoj uspjeh posljedicom usamljeničkog života.

„Dnevnik“ prikazuje Dragojlu Jarnević kao značajnu politički aktivnu osobu. Na stranicama „Dnevnika“ nalazimo njezina razmišljanja o odnosu prema banu Jelačiću, kao i osobne prikaze političkih prilika tog razdoblja. Kao ilirka, započela je s objavljivanjem domoljubnih pjesama u časopisu „Kolo“ i u najstarijem preporodnom književnom časopisu „Danica ilirska“, gdje je objavila svoju prvu pjesmu „Želja za domovinom“. Ubrzo se etablirala kao najplodnija pjesnikinja „Danice“ s ukupno sedam objavljenih pjesama i kasnije postaje najčitanija pripovjedačica nakon što je 1843. godine objavila „Domородnu poviest.“¹⁰

Dragojla Jarnević, zajedno sa Sidonijom Erdódy Rubido i Jelisavetom Prašničkom dokaz su postojanja svijesti među ženama tog vremena o potrebi za njihovom aktivnošću u društveno-političkim zbivanjima. Dragojla Jarnević i Sidonija Erdódy Rubido uspjele su prodrijeti u „nedostižni panteon zaslužnih muškaraca“ kada su njihove slike postale dio poznate grafike „Muževi ilirske dobe.“¹¹

„Kao izučena švelja i kitničarka, s radnim iskustvom sobarice, guvernante i učiteljice, Dragoja Jarnević izvan institucije braka organizirala je svoju žensku ekonomiju na tri izvora – kamate, igla i pero – pri čemu se pisanje pokazalo slabo isplativim i teže naplativim, uvijek zato što je u pitanju bila žena.“¹²

⁹ Novak, Kristian: *Višejezičnost i kolektivni identiteti Iliraca : jezične biografije Dragojle Jarnević, Ljudevita Gaja i Ivana Kukuljevića Sakcinskoga*. Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta ; Zagreb : Srednja Europa, 2012., str. 289.

¹⁰ Osnovna škola Dragojle Jarnević <http://os-djarnevic-ka.skole.hr/skola/povijest> Pristupano: 10. 5. 2024.

¹¹ Rajković, Ana. "Dragojla Jarnević – rušenje mita o maskulinom 19. stoljeću" <https://voxfeminae.net/strasne-zene/dragojla-jarnevic-rusenje-mita-o-maskulinom-19-stoljecu/> Pristupano: 8. 9. 2023.

¹² Dujić, Lidija: *Zovu ih književnicima*. Zagreb: Mala zvona, 2019., str.21.

3. „DNEVNIK“ DRAGOJLE JARNEVIĆ

Dnevnik predstavlja autobiografski žanr u kojem se kontinuirano i izravno bilježe stvarni događaji, a autor u njemu prikazuje vlastite impresije i razmišljanja o vanjskom okruženju i vlastitom identitetu. Dragojla Jarnević privukla je pažnju svojim „Dnevnikom“ koji je pisala od 1833. do 1847., djelomično objavljenim 1958. („Život jedne žene“), a integralno tek 2000. („Dnevnik“).¹³ U njemu je pokušala oblikovati svoj osobni, ženski identitet unatoč ograničenjima koja su joj nametali ilirski zahtjevi za domoljubnom i poučnom književnošću.¹⁴ „Dnevnik“ je promatran kao književno djelo koje omogućuje pripovijedanje o socijalnim i subjektivnim okolnostima u kojima nastaje i to je njegova žanrovska osobina i prednost. Mišljenje da ženama nije potrebno pravo glasa ne umanjuje značenje djela i nastojanje Dragojle Jarnević i samo je pokazatelj vremena i činjenice kako je bilo izazovno živjeti i misliti ispred svog vremena i društva.

Izraz, subjekt i tema elementi su dnevničkog diskursa. Autor dnevnika odnosi se na osobu koja je prošla određeno životno iskustvo, stekla relevantno znanje i spremna je preuzeti odgovornost za svoje zapise, a njezino ime sugerira određeni uzor. Može se prilagoditi i specifičnim okolnostima i ciljevima pisanja, ali obično se odnosi na osobne doživljaje, misli i osjećanja koja subjekt želi istražiti ili dokumentirati.

Tek posljednjih desetljeća prošloga stoljeća kanoniziran je kao žanr „visoke“ književnosti i postavljen na odgovarajuće mjesto u sustavu literarnih vrsta i formi s potrebnom terminološkom i pojmovnom podrškom. Osamdesete su godine obogatile našu kritičku misao brojnim radovima o maloj i velikoj literaturi, proširenim medijima, feminizmu, javnom i privatnom prostoru pisanja, društvenim manjinama i slično.¹⁵

Prema Heleni Sablić Tomić, „Dnevnik“ se može interpretirati kroz nekoliko prepoznatljivih pripovjednih tehnika koje se međusobno prepliću, pretvarajući s „Dnevnik“ Dragojle Jarnević u izvanredan sinkronijsko-dijakronijski pregled društveno-političkog i kulturnog stanja tijekom hrvatskog romantizma, kao i njezine osobne uloge unutar toga. Stoga ga čitamo kao socijalnu reportažu, političko-didaktički tekst, prostor za očuvanje egzistencijalnog identiteta i intimni portret samostalne žene.¹⁶ Zapisi Dragojle Jarnević

¹³ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28774> Pristupano: 22. 4. 2024.

¹⁴ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28774> Pristupano: 25. 5. 2024.

¹⁵ Lukšić, Irena. *Pustolovine čuvenih djela: „Dnevnik“ Dragojle Jarnević* 24. 10. 2018.

<https://gkr.hr/Magazin/Teme/Pustolovine-cuvenih-djela-Dnevnik-Dragojle-Jarnevic>, preuzeto 6.7.2024.

¹⁶ Sablić-Tomić, Helena. "Autobiografska proza u razdoblju hrvatskoga romantizma." *Dani Hvarškoga kazališta* 25, br. 1 (1999): 83-99. <https://hrcak.srce.hr/74158>, str. 93.

pokrivaju sve prethodno navedene tematske sfere jer bave se sretnim, razočaravajućim i bolnim iskustvima u njezinu privatnom životu, analizom političke strukture Hrvatske iz 19. stoljeća putem povijesno značajnih i relevantnih imena te filozofskim promišljanjima o vlastitom postojanju, smislu života, smrti i ljubavi.

„Dnevnik“ je pisan u epohi poznatoj kao hrvatski književni romantizam. Helena Sablić Tomić objašnjava da je u tom književnopovijesnom periodu naglasak bio na javnim angažmanima pisaca, koji su time isticali važnost odnosa pojedinca prema ključnim ciljevima poput nacionalnog identiteta, domovine, hrvatskog jezika i narodnih običaja.¹⁷

3.1. „Knjiga obilja i očaja“

Dragojla Jarnević bila je zvijezda preporodne književnosti i rijetka žena u književnom životu. U književnosti se javlja rano rodoljubnim pjesmama („Želja za domovinom“, „Domovina“, „Cvet“, „Cvetak domovine“, „Moj ljubovnik“) koje su jezično nespretne jer odgojena je u njemačkom duhu. Eksperimentirala je sa žanrovima. „U takvo nešto sigurno se ne bi upustila da je imala strogi literarni odgoj i visoku naobrazbu.“¹⁸ Prijelomni trenutak u njezinu stvaralaštvu djelo je „Dnevnik“. Život u strogoj konzervativnoj sredini, uskraćene užitke Dragojla Jarnević usmjerila je u „Dnevnik“ gdje se mogla emocionalno izraziti. Stoga nije ni čudo da su čitatelji šokirani iskrenošću kojom je pisala te shvaćali djelo kao pornografsko, u tom smislu iskazao se Ivan Filipović.

Uvaženi Milan Marjanović iskazuje svoje misli o Dragojli Jarnević ovim riječima: „Eto iskustva dobrovoljne usidjelice“¹⁹, a isto iskazuje i Nikola Andrić, da se zbog toga nije mogla priljubiti nijednom muškarcu. Djelo nije bilo pozitivno prihvaćeno i Dragojlu Jarnević smatrali su nesigurnom i iskompleksiranom provincijalkom. Danas možemo reći da je njezino djelo fenomen koji poznaju mnoge književnosti. Pisanje joj je pomoglo da „ruši“ zidove i da se sakrije od ograničene stvarnosti.

Irena Lukšić navodi da je u osamdesetim godinama dvadesetog stoljeća došlo do važnog preokreta u recepciji i evaluaciji „Dnevnika“, što bi se moglo objasniti povećanim interesom u domaćoj književnoj znanosti za fenomen ženskog pisanja i postmodernističke teorije.²⁰ Djelo

¹⁷ Sablić-Tomić, Helena. "Autobiografska proza u razdoblju hrvatskoga romantizma." *Dani Hvarškoga kazališta* 25, br. 1 (1999): 83-99. <https://hrcak.srce.hr/74158>, str. 83.

¹⁸ Lukšić, Irena: "Dnevnik Dragojle Jarnević : knjiga obilja i očaja". U: Jarnević, Dragojla: *Dnevnik*, priredila Irena Lukšić. Karlovac : Matica hrvatska, 2000., str. 771 – 779, str. 772.

¹⁹ Lukšić, Irena: "Dnevnik Dragojle Jarnević : knjiga obilja i očaja". U: Jarnević, Dragojla: *Dnevnik*, priredila Irena Lukšić. Karlovac : Matica hrvatska, 2000., str. 771 – 779, str. 773.

²⁰ Lukšić, Irena: "Dnevnik Dragojle Jarnević : knjiga obilja i očaja". U: Jarnević, Dragojla: *Dnevnik*, priredila Irena Lukšić. Karlovac : Matica hrvatska, 2000., str. 771 – 779, str. 772

je bilo skriveno od očiju drugih jer je omogućavalo intiman i fizički kontakt s pisanjem, samorefleksiju, svakodnevne događaje, snove i osjećaje, frustracije na ondašnje društvo koje je ispričala na 760 stranica.

„Dnevnik“ je u potpunosti objavljen tek 2000. godine, u izdanju koje je uredila Irena Lukšić, čime je čitateljima omogućen sveobuhvatan uvid u život odvažne žene u konzervativnom okruženju. Ostavila je trajan pečat, a njezina djela i dalje su predmet proučavanja i divljenja. Danas živimo u modernom, multimedijском svijetu, iako još uvijek djelomično zatvorenoj zemlji, gdje je poimanje ljudskih strasti postalo široko prihvaćeno. Prihvaćenost, poštovanje, uvažavanje i samodisciplina neke su od kvaliteta koje naše društvo visoko cijeni. Postalo je znatno lakše živjeti svoj životni put, bez obzira na spol.

„Moramo napomenuti da dnevničke bilježnice Dragojle Jarnević nose na svojoj površini i tragove prozirne tekućine, možda suza ili vode i guste tinte...“²¹ U svakom trenutku dođe nam teško kao što nam ove suze simboliziraju težak i borbeni život, ali Dragojla Jarnević uspjela je unatoč tome. Cilj je ostati nepokolebljiv bez obzira na sve i vjerovati u svoj put usprkos drugima.

3.2. Povijesni i društveni kontekst

Osobnim iskustvima i zapažanjima Dragojla Jarnević pruža vrijedan uvid u društvene i kulturne okolnosti svog vremena. Njezina naracija osvjetljava položaj žena u 19. stoljeću, kao i društvene norme i očekivanja tog razdoblja.

„Dnevnik“ Dragojle Jarnević donosi bogat uvid u povijesni i društveni kontekst 19. stoljeća, posebno u vezi s položajem žena i nacionalnim preporodom u Hrvatskoj. Svojim detaljnim zapisima dokumentira svakodnevni život, društvene norme i političke događaje, čime stvara dragocjen povijesni dokument. Žene su bile suočene s brojnim društvenim ograničenjima i očekivanjima, uključujući pritiske da se udaju i posvete kućnim poslovima pa spisateljica piše o ovim pritiscima i svojoj borbi za nezavisnost. Dragojla Jarnević bila je strastvena zagovornica obrazovanja žena i često je pisala o svojim naporima da se obrazuje unatoč preprekama. Bila je aktivna sudionica ilirskog pokreta koji je promovirao hrvatski jezik i kulturu u kontekstu šireg nacionalnog buđenja. „Dnevnik“ sadrži opise političkih događaja i društvenih previranja tog vremena, uključujući revoluciju 1848. i njezin utjecaj na hrvatsko društvo.

²¹ Lukšić, Irena: "Dnevnik Dragojle Jarnević : knjiga obilja i očaja". U: Jarnević, Dragojla: *Dnevnik*, priredila Irena Lukšić. Karlovac : Matica hrvatska, 2000., str. 771 – 779, str. 779.

Opisuje razlike između života u gradu i na selu, uključujući ekonomske uvjete i svakodnevne izazove s kojima su se ljudi suočavali, svoj rad kao dadilje u Grazu, Trstu i Veneciji te kasniji rad u domovini. Dnevnik pruža uvid u klasne razlike i hijerarhiju unutar društva, kao i autoričine osobne doživljaje i interakcije s različitim društvenim slojevima, njezina iskustva s višim i nižim društvenim slojevima te kritike društvenih nepravdi. Religija i tradicija igraju važnu ulogu u zapisima, reflektirajući njihov značaj u svakodnevnom životu i društvenim običajima.

„Dnevnik“ Dragojle Jarnević izuzetan je povijesni dokument koji nudi sveobuhvatan pogled na društveni, kulturni i politički kontekst Hrvatske u 19. stoljeću. Ne samo da dokumentira osobna iskustva i refleksije, nego pruža i dragocjene uvide u šire društvene procese i događaje tog vremena.

Dragojla Jarnević u svojim osobnim zapisima raspravlja i o političkim uvjetima te hrvatskoj kulturi u vrijeme ilirizma, s fokusom na hrvatski jezik.

U siječnju 1843. godine zapisala je:

„Ime našeg jezika jedva iznajdemo, valja nam opet odložiti. – Ilirski nesmemo da ga imenujemo, kralj – koji ga je privilegirao, opet da voditi zabranjuje. – Neka! – Neće Iliri spavat i tražit će to oni opet; nu za sada nam se valja usterpit serdaca bo do su odveć u Horvatah, Magjarah, Ilirah, - i bog zna kako se sve dvie ove strane imenuju, razjarena, i prie nam se valja ukrotiti, i tada tek opet dielovati.“²²

U „Dnevniku“ je izražena njezina borbenost vezana za prava žena, ali i za hrvatski jezik. Zanimljivo je kako prati nastanak i rast preporodnih gibanja, te postupnu kulturnu i političku transformaciju Hrvatske. Dragojla Jarnević boravila je u Grazu, Veneciji i Trstu, a upravo su ta iskustva probudila njezine nacionalne osjećaje i svijest o identitetu. Uvredljive riječi o Hrvatima koje je čula u Grazu izazvale su u njoj snažan odgovor i potaknule je na obranu identiteta i ponosa svojega naroda. Tako je za boravka u Mlecima, u srpnju 1840. godine, zapisala:

„Govorili vi i još toli prezirno o mojoj domovini, mene od nje neodvratite, i vjerujte, da ću se uvijek ponašati da sam hrvatsko diete. Ako je moja domovina i uboga, ona ipak obiluje svimi prirodnimi darovi, i malo će se naći Hrvata, koji bi joj se mogli iznevjeriti.“²³

Prema Dunji Detoni Dujmić, Dragojla je bila dvojezična autorica; iako je odrasla uz njemački jezik i književnost, u preporodnom okruženju pisanje je smatrala načinom da se oduži

²² Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 211.

²³ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 159.

svojoj domovini te je zbog dubokog osjećaja dužnosti čitav život vodila tešku borbu s materinskim jezikom, koji nikada nije u potpunosti ovladala, što je izazivalo njezinu tugu.²⁴

U prosincu 1840. godine zapisala je:

„Sa 1841. godinom sam počela na hrvatskom pisati. Počela sam povêstice, pêsme i igrokaze pisati, ali mi neide za rukom; još nisam čversta u jeziku i velike pogrêške dêlam. Ja volim ilirske knjige uzeti pak iz njih e što god koristnog naučiti. Mučim se š njima to je istina, ali ja ipak napredujem.“²⁵

²⁴ Detoni Dujmić, Dunja. "Dragojla Jarnević – Diskurs o tuzi." U: *Ljepša polovica književnosti*, Zagreb. 1998., str. 77.

²⁵ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 178.

4. AUTODIJEGETSKA NARACIJA U „DNEVNIKU“

Naracija je u književnosti sinonim za pričanje priče. Ona se odnosi na prikaz događaja, najčešće prema redosljedju kojim su se zbili, a naracijom, također, često opisujemo svako umjetnički oblikovano izlaganje. U naratologiji naracija ili pripovijedanje smatra se ili metodom izlaganja ili tipom narativnog teksta. Autodijegetska naracija stil je pisanja u kojem pripovjedač izvješta o događajima izvan svijesti likova, ne ulazeći u njihove unutarnje misli i osjećaje. Takva vrsta samonarativne priče teži ne samo omogućiti junakinji – naratorici da ispričava svoje viđenje događaja, nego da istovremeno posvjedoči o nemogućnosti distanciranog, objektivnog sagledavanja.²⁶

Philippe Lejeune navodi definiciju autobiografije kao retrospektivni tekst kojim neka stvarna osoba pripovijeda vlastito življenje, naglašavajući svoj osobni život, a osobito povijest razvoja svoje ličnosti.²⁷

Identičnost pripovjedača i glavnog lika koju autobiografija pretpostavlja, naznačuje se najčešće upotrebom prvog lica. Gerard Genette u svojoj klasifikaciji „glasova“ pripovjednog teksta, koju je stvorio na temelju fikcionalnih djela, to naziva „autodijegetskom naracijom“.²⁸

Implicitni autor ili pripovjedač može biti: a) ekstradijegetski/intradijegetski

b) homodijegetski/ heterodijegetski

c) autodijegetski

Autodijegetska naracija odnosi se na narativnu tehniku gdje je pripovjedač u prvom licu istovremeno i glavni junak priče. „...problem autobiografije valja postaviti s obzirom na vlastito ime.“²⁹ U kontekstu „Dnevnika“ Dragojle Jarnević, autodijegetska naracija igra ključnu ulogu u oblikovanju cjelokupnog djela i razumijevanju osobnosti autorice.

Dragojla Jarnević, kao pripovjedačica svog dnevnika, koristi autodijegetsku naraciju kako bi pružila neposredan uvid u svoja iskustva, misli i osjećaje. To omogućava čitateljima da dožive njezine doživljaje iz prve ruke i razviju dublje razumijevanje njezine unutrašnje dinamike. Kroz ovaj oblik naracije Dragojla Jarnević otkriva svoja razmišljanja o različitim temama, uključujući društvene norme, rodne uloge, osobne ambicije i intimne odnose.

²⁶ Naracija | Lektire.hr Pristupano 25. 5. 2024.

²⁷ Lejeune, Philippe. "Autobiografski sporazum" u zborniku *Autor, pripovjedač, lik*. Priredio Cvjetko, Milanja. Osijek: Svjetla grada; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, 1999. str. 201 – 236, str. 202.

²⁹ Lejeune, Philippe. "Autobiografski sporazum" u zborniku *Autor, pripovjedač, lik*. Priredio Cvjetko, Milanja. Osijek: Svjetla grada; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, 1999. str. 201 – 236, str. 214.

Autorica u 21. godini: „Dvadeset i jedna godina minula mi danas“,³⁰ počinje voditi dnevnik, koji piše skoro do smrti. „Prvo je pisan njemačkim jezikom od 1833. do 1840., a naknadno ga je prevela na hrvatski jezik.“³¹ Navodi da tekst koji je pisan na hrvatskom jeziku neće prerađivati.

„1841. godinom počela sam hrvatski pisati. Ali ovo je vrlo pogriješno, svakako ga prepisivati neću. Ovako ga ostavim, da se vidi kako sam postupice u hrvaštini napredovala. A mislim da ga nebi mogla ni dovršiti, ili bi došla u skušavanje i što godj promienila u sadržaju. Neka ostane.“³²

Subjekt, tema i izraz elementi su od kojih se sastoji dnevnički diskurs. Pojam „autor dnevnika“ podrazumijeva individu koja je prošla kroz određenu životnu fazu, stekla specifična iskustva, odgovorno se zalaže za svoje zapise, a ime joj nosi određeni autoritet. Pokušaj pronalaženja vlastitog identiteta u kontekstu vlastitog postojanja, glavna je tema dnevničkog diskursa, a njome se bavi subjekt.

„Tek posljednjih desetljeća prošloga stoljeća kanoniziran je kao žanr 'visoke' književnosti i postavljen na odgovarajuće mjesto u sustavu literarnih vrsta i formi s potrebnom terminološkom i pojmovnom podrškom. Osamdesete su godine obogatile našu kritičku misao brojnim radovima o maloj i velikoj literaturi, proširenim medijima, feminizmu, javnom i privatnom prostoru pisanja, društvenim manjinama i slično.“³³

Kako navodi Philippe Lejeune, prema autobiografskom sporazumu lik nema imena u pripovjednom tekstu, ali je autor u početnom sporazumu izjavio da je identičan pripovjedaču, dakle riječ je o autodijegetskom pripovjednom tekstu.³⁴ Tako će se u djelu „Dnevnik“ ime pojavljivati u skladu sa sporazumom kao „ja“ i to uvijek upućuje na Dragojlu Jarnević.

Dragojla Jarnević, kao pripovjedačica dnevnika, koristi autodijegetsku naraciju kako bi pružila neposredan uvid u svoja iskustva, misli i osjećanja. To omogućava čitateljima da dožive njezinw doživljaje iz prve ruke i razviju dublje razumijevanje njezine unutrašnje dinamike. Kroz ovaj oblik naracije otkriva svoja razmišljanja o različitim temama, uključujući društvene norme, rodne uloge, osobne ambicije i intimne odnose. Ključni su aspekti u autodijegetskoj

³⁰ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 11

³¹ Jarnević Dragojla. *Izabrana djela*. Matica hrvatska, Zagreb 2003.

³² Novak, Kristian: *Višejezičnost i kolektivni identiteti Iliraca : jezične biografije Dragojle Jarnević, Ljudevita Gaja i Ivana Kukuljevića Sakcinskoga*. Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta ; Zagreb : Srednja Europa, 2012., str. 256

³³ Lukšić, Irena. *Pustolovine čuvenih djela: „Dnevnik“ Dragojle Jarnević* 24.10.2018. <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Pustolovine-cuvenih-djela-Dnevnik-Dragojle-Jarnevica>, preuzeto 22. 4. 2024.

³⁴ Lejeune, Philippe. "Autobiografski sporazum" u zborniku *Autor, pripovjedač, lik*. Priredio Cvjetko, Milanja. Osijek: Svjetla grada; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, 1999. str. 201 – 236, str. 219

naraciji u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević koje ću pobliže objasniti i približiti intimnost i autentičnost, subjektivnost, razvoj likova i refleksivnost.

4.1. Intimnost i autentičnost

Pripovijedanje u prvom licu pruža intiman pogled na život autorice. Čitatelji se osjećaju kao povjerenici njezinih najdubljih misli i osjećanja, što stvara osjećaj autentičnosti i povjerenja.

„Jučer držah moje predavanje gospojam kod dobrahno pune dvorane.“³⁵

Dragojla Jarnević koristila je svoj dnevnik kao prostor za duboku osobnu refleksiju. Ona piše o svojim unutrašnjim borbama, sumnjama i osjećanjima s iskrenošću koja omogućava čitateljima da se povežu s njom na dubljoj razini. Otvoreno govori o svojim emotivnim odnosima, moralnim dilemama. Stvara osjećaj da čitatelj ima pristup njezinim najintimnijim mislima. Opisi emocija bogati su i detaljni, autorica ne bilježi samo događaje, nego i svoja emotivna stanja. Ova emotivna transpiracija omogućava čitateljima da osjete njezine radosti, tuge, nade i razočaranja kao da ih sami proživljavaju. Jezik koji koristi jednostavan je i neposredan, što doprinosi osjećaju prisnosti. Ona piše kao da vodi razgovor s bliskim prijateljem, bez pretenzija ili stilskih ukrasa koji bi mogli stvoriti distancu između nje i čitatelja.

Dragojla Jarnević iskrena je u svojim zapisima, ne izbjegava priznati vlastite slabosti, greške i nedostatke. Ova autentičnost dolazi do izražaja kroz njezine samokritične opise i analize postupaka i osjećanja. Ona ne pokušava uljepšati stvarnost ili sebe predstaviti u idealiziranom svjetlu. „Dnevnik“ pruža vjerodostojan prikaz svakodnevnog života u 19. stoljeću, s detaljima o društvenim običajima, političkim događajima i osobnim interakcijama. Dragojla Jarnević često bilježi svoje misli o aktualnim događajima, što njezinu pisanju daje dodatni sloj autentičnosti i povijesne vrijednosti. Često piše o svojoj borbi protiv društvenih normi i ograničenja koja su bila nametnuta ženama njezina vremena. Njezini zapisi o osobnoj emancipaciji, obrazovanju i težnji za slobodom izražavanja autentičan su uvid u život žene koja se suprotstavlja konvencijama. Uključivanje intimnih detalja, kao što su dnevne rutine, zdravstveni problemi, ljubavne afere i prijateljstva, doprinose osjećaju autentičnosti. Ovi detalji čine da njezin život djeluje opipljivo i stvarno, a ne kao idealizirana ili stilizirana verzija stvarnosti.

Intimnost i autentičnost u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević čine ga izuzetnim dokumentom koji pruža dubok i osoban uvid u život i misli jedne žene u 19. stoljeću. Svojim iskrenim i

³⁵ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 726

neposrednim načinom pisanja uspijeva stvoriti djelo koje nije samo literarno vrijedno, nego i povijesno značajno, omogućavajući čitateljima da se povežu s njom i bolje razumiju kontekst njezina vremena.

Dragojla Jarnević borila se za ženska prava i obrazovanje, što dokazuje pokušajem osnivanja djevojačke škole u Karlovcu i, nakon tog neuspjeha, podučavanjem u svom domu. Neudata i samostalna, živjela je od svog rada, svjesno birajući poziciju žene koja prepoznaje patrijarhalnu i materijalnu potlačenost žena svog vremena. Pisala je, iako je to tada bila isključivo muška privilegija. S druge strane, često je izbjegavala muškarce koji su joj laskali ili pokazivali bilo kakve romantične namjere, smatrajući to grijehom i pogrešnim postupkom:

„Čitavu ovu nedilju sam se mnogo mučila i mome sercu uzde namitala; sve ove dane nisam Iliom govorila i bježala ga; gdje god on mene ćuti ili čuje skoči udalj bliže i hoće da govori, nu ja odvratim samo što moram, i bježim, on ostane za menom gledeći i pravi velike oči; imenovati će me budalom i mislit će si da sam smiešane glave; nu i jesam!“³⁶

U predgovoru „Dnevnika“ jasno se ističe mišljenje Dragojle Jarnević o odnosima muškaraca i žena:

„Učiti ću pisati, a muža smatrati kao meni tudje biće pa će mi biti svaka napast daleko; a u oči neću nikome gledati od svakog se doticaja čuvati i tako me svaka razkalašenost miniti. Vjerna mojoj odluci pošlo mi zbiljam za rukom, odbijati muškarce od sebe i onim se uklanjati, kojih mi ozbiljno držanje i poznata vrlina zajamči bezopasnost moju.“³⁷

Spisateljica Dragojla Jarnević trudila se od samih početaka biti nepodložna i nedostižna muškarcima, no u tom svom naumu nije uvijek uspijevala. Naime, imala je život pun ljubavnih događaja, o čemu svjedoče brojne stranice njezina „Dnevnika“. Franjo Redinger prva je fatalna ljubav Dragojle Jarnević: „Ja vidim kako sam ja sada druga, od kada Redingera upoznah.“³⁸ Nažalost, njihova ljubav završila je rastankom jer Franjo se vraća u svoj rodni kraj, no ona je tu prazninu popunila drugim osobama.

1. svibnja 1833. godine: „Svaki posao mi ide bolje od ruke, a čeznućem čekam večeri, jerbo znadem da će doći. A kako sam blažena kada je ovde. Naše oči se neprestano susretju, a ruke se traže; a kada se nadju i on mi ju stisne, ali tako stisne,

³⁶ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 99

³⁷ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 12.

³⁸ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 23

da mi električna munja živce probije, sladski čami divna osjećanja. Oj ovaj muž, pa uz njega boraviti vijek, bi bila slast, sreća, ponos.“³⁹

Simpatija nakon Redingera bio je Mlinarić: „...u devici bo samo u koje grudi perve ljubavi čuvstvo se gibati stane, i koja prvi celjov sa svojim ljubovnikom izmeni...“⁴⁰

Dragojla Jarnević doživjela je sukob razuma i osjećaja zbog Kirchlechnea.

6. listopada 1845.: „Ja se biah strastveno za K... uznemirila ove godine, nu hvala Bogu sve me opet prodje i ja ona koja i prije bijah – ah šta da rečem!“⁴¹

Sličnu patnju kakvu je proživjela s Kirchelechneom, iskusila je i kod Ivana Trnskog, muškarca koji je bio Dragojlina ljubav čitava života, no nanio joj je bol izabravši drugu djevojku. 17. kolovoza 1846. o njemu piše:

„Ali moje dopisivanje s njme biaše svakako udica koju mi kervavo serce sapne. – Nu se ja nadvladah i niti u listovih kojih nedadje on ino već neobmedjašeno priateljstvo. A što bi bio on mogao i slutiti ino, dočim on mladić od 20 godina a ja i sedam gori. – Da je moja duša njegova, zato je znao, ali da je i moje serce njemu udaralo, to nije mogo slutiti.“⁴²

Žene su u prošlosti bile vrlo pobožne, stoga nije bilo dozvoljeno javno eksponiranje i nisu imale pravo glasa. Zadaća pisanja i književnost pripadala je muškarcima, a žene nisu imale mogućnost sudjelovanja. One su bile sporedna, druga ličnost. Jedini način kojim se žena mogla izjašnjavati bio je privatni zapis pa su tako dnevnicima postali značajno obilježje ženskoga pisma. Elementi feminizma koje pronalazimo u djelu vezani su za npr. deseksualizaciju, za koju se Dragojla Jarnević zauzima, s obzirom na to da su žene smatrane isključivo kao sredstvo užitka muškarcu, svoj položaj neudane žene smatra slobodom, dok joj je udaja isključivo „ropstvo“.

Vlastito tijelo smatra sramotom i teretom te tjelesni užitak pridodaje, ali njeguje djevičanstvo i krepost. Odbojnost prema muškarcima vidljiva je i u njezinim proscima koje ona proziva „prostacima“, a bilo ih je mnogo jer bila je izuzetno privlačna žena.

4.2. Subjektivnost

Autodijegetska je naracija inherentno subjektivna, što znači da čitatelji dobivaju prikaz događaja i ljudi kroz prizmu osobnih stavova i osjećanja autorice. To dodaje sloj kompleksnosti jer čitatelji moraju interpretirati događaje iz njezina osobnog ugla i spoznaje.

³⁹ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 23.-24.

⁴⁰ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 204.

⁴¹ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 288.

⁴² Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 310.

Subjektivnost je ključni element „Dnevnika“ Dragojle Jarnević i ona igra središnju ulogu u oblikovanju narativa. Dragojla Jarnević piše u prvom licu, što znači da svi događaji, osjećanja i misli dolaze direktno od nje. Ovaj pristup omogućava neposredan uvid u njezinu subjektivnu stvarnost, čineći čitatelje svjedocima njezina unutrašnjeg svijeta. Zbog subjektivne prirode dnevnika, često je izražen emotivni ton. Njezine emocije – bilo da su radost, tuga, bijes ili razočaranje – intenzivno su prisutne u tekstu, dajući čitateljima dublje razumjevanje njezina karaktera i iskustava. Pruža svoj subjektivni pogled na društvene događaje, političke situacije i kulturne običaje. Njezin stav prema ovim temama reflektira njezino osobno iskustvo i vrijednosti, čineći njezine opise i analize jedinstvenima i osobnima. Kada piše o ljudima iz svog života, koristi subjektivne opise. Njezina mišljenja i osjećanja prema prijateljima, obitelji, ljubavnicima i poznanicima obojena su osobnim doživljajima i emocijama.

Dragoja Jarnević često koristi "Dnevnik" za duboku samorefleksiju. Ona preispituje svoje odluke, motive i osjećanja, što čitateljima omogućava praćenje njezina unutrašnjeg dijaloga. Ova je introspekcija subjektivna jer je zasnovana na njezinu osobnom iskustvu i samoprocjeni. Kroz subjektivnu naraciju istražuje svoje moralne i etičke dileme. Njezin dnevnik postaje mjesto gdje analizira i procjenjuje svoje postupke, često se suočavajući sa svojstvenim nesigurnostima i sumnjama. Njezini zapisi o težnji za obrazovanjem, nezavisnošću i samoostvarenjem odražavaju osobne borbe i trijumfe. Često izražava nezadovoljstvo i frustraciju prema ograničenjima koja su nametnuta ženama, što njezinim zapisima daje snažan osobni ton.

Subjektivnost u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević pruža dubok i osoban uvid u njezin život, mišljenja i osjećanja. Kroz svoju subjektivnu naraciju uspijeva stvoriti djelo koje je istovremeno intimno i refleksivno. Ova subjektivnost obogaćuje tekst, čineći ga ne samo vrijednim dokumentom svog vremena, nego i izuzetnim literarnim djelom koje prenosi osobne i univerzalne istine.

S vremenom, kako je njezina gorčina zbog bolesti, usamljenosti i raznih osobnih frustracija rasla, „Dnevnik“ postaje žalosno svjedočanstvo preobrazbe mladenačkog uvjerenja u spasonosnu moć pisanja – u cinizam i rezigniranu pomirenost s neostvarenim nadama, piše Dunja Detoni Dujmić.⁴³

⁴³ Detoni Dujmić, Dunja. „Dragojla Jarnević – Diskurs o tuži“. U: *Ljepša polovica književnosti*, Zagreb 1998., str. 77.

4.3. Razvoj likova

Kroz naraciju prati se njezin intelektualni, emotivni i moralni rast kroz različite faze života, što doprinosi bogatom portretu njezina karaktera. Dragojla Jarnević razvija se od mlade, neiskusne djevojke do samosvjesne i emancipirane žene. Na početku „Dnevnika“ ona često izražava nesigurnost i borbe s društvenim normama. Tijekom godina njezini zapisi pokazuju rastuću samouvjerenost, odlučnost i želju za obrazovanjem i nezavisnošću. Borba za slobodu i samostalnost predstavlja ključnu nit njezina razvoja. Dokumentira svoje intelektualne i duhovne preokupacije. Strast za učenjem, čitanjem i pisanjem reflektira njezin intelektualni razvoj. Također, bavi se filozofskim i moralnim pitanjima, tražeći dublje razumijevanje svijeta i svog mjesta u njemu. Ovaj aspekt njezina razvoja evidentan je kroz njezine refleksije i analize. Likovi članova obitelji i prijatelja evoluiraju kroz zapise.

Njezin odnos s majkom prolazi kroz različite faze, od konflikta i nesporazuma do dubljeg razumijevanja i pomirenja. Dragojla Jarnević često je bila u sukobu s majkom zbog različitih životnih stavova i očekivanja. Majka je predstavljala tradicionalne vrijednosti i očekivala je da slijedi uobičajeni put za žene tog vremena, uključujući brak i domaćinstvo. Majka je imala značajan utjecaj na njezin život, često pokušavajući kontrolirati njezine odluke i smjer života, što je izazvalo mnoge sukobe jer ona je težila neovisnosti i obrazovanju. Unatoč sukobima, očita je majčina briga i ljubav prema kćeri. Majka je željela najbolje za nju, iako su njihovi pogledi često bili različiti. U kasnijim zapisima piše kako je često bila frustrirana majčinim stavovima, a u nekim je trenucima Dragojla Jarnević pokazivala zahvalnost i razumijevanje za majčine brige i motive te su uspijevale pronaći zajednički jezik. Otac ju je često zagrmuo svojim plaštem, no ne zadugo jer umro je kada je ona ima sedam godina.

„Otac me od nemilke majkine uze pod svoje zakrilje i podvostruči svoju ljubav k meni. Ali to bijaše kratka sreća.“⁴⁴

Dragojla Jarnević, u svojim zapisima, dokumentirala je kako su se sukobi, briga, emocionalna distanca i povremena bliskost oblikovali kroz njihov život. Ovi zapisi ne samo da pružaju uvid u njihov osobni odnos, nego i oslikavaju širu sliku društvenih očekivanja i položaja žena. Prijatelji i poznanici često su opisani s puno detalja, a njihov razvoj reflektira njezinu percepciju i emocije prema njima. Piše o svojim ljubavnim interesima s puno iskrenosti i detalja. Ovi likovi razvijaju se kroz njezin doživljaj i emocije koje ima prema njima. Ljubavni

⁴⁴ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 9

joj odnosi često služe kao katalizator za osobni razvoj, posebno u kontekstu samospoznaje i emotivnog sazrijevanja.

Pored osobnih poznanstava, osvrće se i na šire društvene i povijesne osobe koje su imale utjecaj na njezin život. Opisi ovih likova često reflektiraju njezine stavove i mišljenja te se njihov razvoj može pratiti kroz prizmu njezina iskustva i društvenih promjena koje bilježi. Razvoj likova često se vidi kroz ključne prekretnice i odluke u životu Dragojle Jarnević. Bilo da se radi o odluci da napusti dom, borbi za obrazovanje ili suočavanju s ljubavnim razočaranjima, ovi momenti oblikuju njezin karakter i utiru put njezinu daljem razvoju.

4.4. Refleksivnost

Dragojla Jarnević često koristi dnevnik za samorefleksiju, analizirajući postupke i motive. Ova refleksivnost omogućava čitateljima da vide kako ona samokritički promišlja o svojim odlukama i ponašanju. Refleksivnost u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević predstavlja jedan od najvažnijih aspekata njezina pisanog izraza. Kroz svoje dnevničke zapise, ne samo da dokumentira događaje iz svog života, nego i duboko promišlja o vlastitim osjećanjima, stavovima i društvenim okolnostima te dnevnik koristi kao sredstvo za samoprocjenu.

U zapisima o svojim ljubavnim iskustvima Dragojla Jarnević analizira vlastite osjećaje i postupke. Pišući o neuzvrćenoj ljubavi, preispituje razloge zašto se takve situacije događaju i kako one utječu na njezin život i samopouzdanje. U društvenoj ulozi žene često kritizira tradicionalnu ulogu i izražava želju za većom slobodom i jednakopravnošću. Njezina refleksivnost očituje se u promišljanju o načinima na koje bi se društvo moglo promijeniti kako bi omogućilo ženama veću autonomiju. U svojim političkim refleksijama analizira stanje hrvatskoga društva i promišlja o mogućnostima za nacionalno buđenje i oslobođenje. Njezini dnevници pokazuju kako je razmišljala o ulozi pojedinca u širem političkom kontekstu.

Refleksivnost u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević ključna je za razumijevanje njezine osobnosti i vremena u kojem je živjela. Introspektivni zapisi pružaju dragocjen uvid u njezine osobne borbe, društvene i političke stavove te profesionalni razvoj. Analizirajući ove dnevničke zapise, možemo bolje razumjeti ne samo nju kao individuu, već i širi društveni kontekst 19. stoljeća u Hrvatskoj.

Introspektivnost joj omogućava da izrazi svoja unutrašnja osjećanja i nesigurnosti. U zapisima često razmatra svoje emocionalne reakcije na različite situacije, kao što su ljubavne veze ili društvene nepravde. Osvrće se na društvene norme i ograničenja, posebno u vezi s ulogom žene u društvu. Zapisi o pomoći drugima, posebno u vezi s njezinim pedagojskim

radom, pokazuju duboku refleksiju o njezinoj ulozi u društvu i njezinim etičkim vrijednostima. Zapisi često sadrže refleksiju o knjigama koje je čitala i lekcijama koje je naučila. „Sama se obrazovala, posuđujući literaturu od prijatelja i znanaca te učeći od velikih majstora riječi“⁴⁵, što pokazuje njezin trud i refleksivnost u vezi s obrazovanjem i stjecanjem znanja. Dnevnik sadrži i refleksije o duhovnim pitanjima i životnim vrijednostima. Dragojla Jarnević koristi pisanje kao način da istraži svoje duhovne misli i osjećanja.

More za nju predstavlja prolaznost vremena, strah od zaborava, ništavila.

„Opet se jedna godina k koncu sklanja, opet požderljivo more vremena u svoja skuta zakriva jedan broj danah, koji tako mnogomu veselja, a još vekši strani i neizlečljivoga sada oztavlja. Imamo li dovoljono vreme za ono što želimo postići u životu, čime se želimo dičiti.“⁴⁶

⁴⁵ Lukšić, Irena. *Pustolovine čuvenih djela: „Dnevnik“ Dragojle Jarnević*. 24. 10. 2018. <<https://gkr.hr/Magazin/Teme/Pustolovine-cuvenih-djela-Dnevnik-Dragojle-Jarnevic>>. Pristupano: 22. 4. 2024.

⁴⁶ Jarnević, Dragojla. *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000., str. 184

5. ZAKLJUČAK

Iako se Dragojla Jarnević nije izjasnila kao feministica, bez dvojbe ruši stereotipe te se među prvima odlučuje za buntovnost i borbu za ženska prava. Kako je utjecala na književnost, tako i na politiku i društvo. Živjela je u skladu s vremenom te je svoje političke i društvene ideje iskazala putem književnosti i vlastitog stvaralaštva. Pisala je u doba romantizma i koristila tipične romantičarske elemente, kao što je spomenuto, borbu za ženska prava i domoljublje.

Dragojla Jarnević svakako se ističe u književnosti devetnaestog stoljeća. Njezin „Dnevnik“ od velikog je značaja u suvremenom kontekstu jer već je tada otvorila važnu temu prava žena na samostalnost, opisivala vlastito tijelo i potrebe, što je tek danas postalo prihvaćeno. Dragojla Jarnević, spisateljica, svojom svestranom aktivnošću značajno je utjecala na redefiniranje ženskog položaja i njezin doprinos razvoju društva ogleda se u njezinoj hrabrosti da izabere formu dnevnika i osobne naracije. Imala je hrabrosti, unatoč brojnim otporima, da otvoreno izrazi svoja osjećanja i intimu.

„Dnevnik“ Dragojle Jarnević može se analizirati kroz prizmu poetike romantizma, posebno u kontekstu pisanja u prvom licu. Romantizam kao književni pokret naglašava subjektivnost, emocionalnost, individualizam i povezanost s prirodom, sve odlike koje su prisutne u njezinu „Dnevniku“. Dragojla Jarnević bilježi svoje unutarnje borbe, ljubavi, tuge i radosti, pružajući čitateljima direktan uvid u svoje emocije. Piše o svome identitetu i položaju žene u društvu, što je u skladu s romantičarskim naglaskom na individualnost i osobnu slobodu. Opisi prirode u njezinu „Dnevniku“ odražavaju romantičarsku idealizaciju prirodnog svijeta kao mjesta utjehe i inspiracije. Kritički promatra društvene norme i pravila, često izražavajući svoje nezadovoljstvo i želju za promjenom.

U smislu intimnosti i osobnosti „Dnevnik“ pruža dubok i intiman uvid u život Dragojle Jarnević, oslikavajući njezine misli, osjećaje i iskustva. Kroz njezine zapise čitatelji mogu bolje razumjeti njezine emocije, dileme i životne puteve. Djelo nije samo osobna ispovijest, nego i vrijedan povijesni dokument koji oslikava društvene i kulturne prilike u Hrvatskoj 19. stoljeća. U zapisima čitatelji mogu sagledati život običnog čovjeka u to doba, kao i izazove s kojima su se suočavale žene. „Dnevnik“ nije samo izraz osobnih doživljaja, nego i umjetničko djelo koje prikazuje rukopis jedne književnice. Njezin stil pisanja, njezina sposobnost opažanja i introspekcije dodaju literarnu vrijednost ovom djelu.

Dragojla Jarnević bila je feministkinja i aktivistica za ženska prava, što se reflektira i u njezinu „Dnevniku“. Zabilježene misli i stavovi o položaju žena u društvu tog vremena pružaju dragocjen uvid u razvoj feminizma u Hrvatskoj. U konačnici, „Dnevnik“ Dragojle Jarnević nije

samo osobna ispovijest jedne žene, nego i važan kulturni, povijesni i literarni artefakt koji nudi dublji uvid u život i vrijeme u kojem je živjela.

6. LITERATURA

Grada

1. Jarnević, Dragojla: *Dnevnik*, priredila Irena Lukšić. Karlovac : Matica hrvatska, 2000.
2. Jarnević, Dragojla: *Izabrana djela*, priredila Dunja Detoni Dujmić. Zagreb : Matica hrvatska, 2003.

Sekundarna literatura

3. Budija, Aldea: „Feminizam u „Dnevniku“ Dragojle Jarnević <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos%3A1498/datastream/PDF/view> Pristupano: 25. 7. 2024.
4. Detoni Dujmić, Dunja: "Dragojla Jarnević – Diskurs o tuzi." U: *Ljepša polovica književnosti*, Zagreb. 1998.
5. Dujić, Lidija: *Zovu ih književnicama*. Zagreb : Mala zvona, 2019.
6. *Jarnević, Dragojla*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28774>>. Pristupano 22. 4. 2024.
7. Jelčić, Dubravko: *Hrvatski književni romantizam*, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
8. Lejeune, Philippe. "Autobiografski sporazum" u zborniku *Autor, pripovjedač, lik*. Priredio Cvjetko Milanja. Osijek: Svjetla grada; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, 1999. str. 201 – 236.
9. Lukšić, Irena. *Pustolovine čuvenih djela: „Dnevnik“ Dragojle Jarnević*. 24. 10. 2018. <<https://gkr.hr/Magazin/Teme/Pustolovine-cuvenih-djela-Dnevnik-Dragojle-Jarnevic>>. Pristupano: 22. 4. 2024.
10. Lukšić, Irena: "Dnevnik Dragojle Jarnević : knjiga obilja i očaja". U: Jarnević, Dragojla: *Dnevnik*, priredila Irena Lukšić. Karlovac : Matica hrvatska, 2000. str. 771-779.
11. Novak, Kristian: *Višejezičnost i kolektivni identiteti Iliraca : jezične biografije Dragojle Jarnević, Ljudevita Gaja i Ivana Kukuljevića Sakcinskoga*. Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta ; Zagreb : Srednja Europa, 2012.
12. Milanja, Cvjetko: *Autor, pripovjedač, lik*. Osijek: Svjetla grada; 2000.
13. *Naracija*. U: *Književnost A-Ž* na portalu *Lektire.hr*. <https://www.lektire.hr/naracija/> Pristupano: 1. 6. 2024.

14. Osnovna škola Dragojle Jarnević <http://os-djarnevic-ka.skole.hr/skola/povijest> Pristupano: 10. 5. 2024.
15. Pulišelić, Grubišić, Eldi. 2007. *Odraz preporodnih ideja u Dnevniku Dragojle Jarnević nakon 1848. godine. Kolo 3*, <<http://www.matica.hr/kolo/306/odraz-preporodnih-ideja-u-dnevniku-dragojle-jarnevic-nakon-1848-godine-20474/>>. Pristupano: 10. 4. 2024.
16. Rajković, Ana. "Dragojla Jarnević – rušenje mita o maskulinom 19. stoljeću" <https://voxfeminae.net/strasne-zene/dragojla-jarnevic-rusenje-mita-o-maskulinom-19-stoljecu/> Pristupano: 8. 5. 2024.
17. Sablić-Tomić, Helena. "Autobiografska proza u razdoblju hrvatskoga romantizma." *Dani Hvarskoga kazališta* 25, br. 1 (1999): 83-99. <https://hrcak.srce.hr/74158>
18. Zečević, Divna: *Dragojla Jarnević*. Zagreb : Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta : Liber, 1985.

SAŽETAK

Namjera je ovog završnog rada proučiti i prikazati djelo jedne od ključnih hrvatskih spisateljica iz vremena romantizma, Dragojle Jarnević. Rad se usredotočuje na način pripovijedanja u „Dnevniku“ jer ukupno je djelo znatno opsežnije. U uvodnom se dijelu analiza povezuje s književnoteorijskim nazivljem, nakon čega slijedi kratki opis života Dragojle Jarnević. Sljedeće poglavlje smješta tekst „Dnevnika“ u okvir vremena u kojem je nastao i bavi se reakcijama na tiskanje fragmenata ovog rukopisa i njegova integralnog izdanja iz 2000. koje je priredila Irena Lukšić. Centralno poglavlje bavi se autodijegetskom naracijom te se opisuju ključni aspekti, a to su intimnost i autentičnost, subjektivnost, razvoj likova i refleksivnost. Autodijegetska naracija u "Dnevniku" Dragojle Jarnević omogućava duboko personaliziran prikaz njezina života te razumijevanje šireg društvenog i povijesnog konteksta u kojem je živjela. Kroz ovu narativnu tehniku uspijeva stvoriti djelo koje je istovremeno intimno i univerzalno, osobno i društveno značajno. Rad završava završnom refleksijom o djelu i liku Dragojle Jarnević te zapažanjima o stilu pisanja u prvom licu karakterističnom za dnevnik koji je, također, povezan i s poetikom romantizma.

Ključne riječi

Autodijegetska naracija, Dragojla Jarnević, „Dnevnik“, feminizam, romantizam.

AUTODIEGETIC NARRATION IN "THE DIARY" BY DRAGOJLA JARNEVIĆ

Abstract

The intention of this final paper is to study and present the work of one of the key Croatian writers from the time of Romanticism, Dragojla Jarnević. The paper focuses on the way of narration in her "Diary" because the overall work is much more comprehensive. In the introductory part, the analysis is connected with literary theoretical nomenclature, followed by a brief description of Dragojla Jarnević's life. The next chapter places "The Diary" in the context of the period in which it was created and deals with the reactions to the printed editions of both the fragments of this manuscript and its integral edition from 2000, edited by Irena Lukšić.

The central chapter deals with the autodiegetic narration and describes the key aspects, namely intimacy and authenticity, subjectivity, character development and reflexivity. The autodiegetic narration in Dragojla Jarnević's "Diary" enables a deeply personalized presentation of her life and an understanding of the wider social and historical context in which she lived. Through this narrative technique, she manages to create a work that is both intimate and universal, personal and socially significant. The paper ends with a final reflection on the work and character of Dragojla Jarnević and observations about the style of writing in the first-person characteristic for a diary, which is also connected with the poetics of romanticism.

Keywords:

Autodiegetic narration, Dragojla Jarnević, "The Diary", feminism, romanticism.